

Carol I – șeful politicii externe

Încă de la începutul domniei, principele Carol a considerat că trasarea jaloanelor principale ale politicii externe ale noii sale patrii este atributul lui, beneficiind în acest scop de legăturile de rudenie cu monarhii din casele domnitoare ale Europei, de experiența oamenilor politici care îl înconjurau, și, nu în ultimul rând, de sprijinul pe care îl putea primi din partea țării mame. Acest atribut îi era rezervat și prin Constituția din 1866. Conform articolului 93, Suveranul putea încheia tratate, sub rezerva aprobării din partea legislativului. Accesând acest aspect al politicii externe a României, monarhul va iniția o corespondență, activă și densă, cu reprezentanții diplomați români, numiți și **miniștrii regelui**, care îl vor informa, prompt și obiectiv, asupra celor mai importante probleme din țările în care erau acreditați.

O altă cale uzitată de Carol, prin care vroia să se informeze direct despre atitudinea marilor puteri față de statutul internațional al României, a fost inițierea unor vizite protocolare. Prin călătoria,

1. Ecolul convenției comerciale dintre România și Austro-Ungaria – 1875

În sfârșit, vine și ziua cea mare adică Guvernul aduce înaintea Camerei Convențiunea comercială cu Austria. Ziarele guvernamentale exaltează succesul Guvernului, iar „Presa” lui Boerescu, ministrul de Externe, consideră ca o mare victorie faptul că România a izbutit să se afirme ca un stat de sine stătător care, pentru întâia oară în existența sa, a putut trata dela egal cu o mare împărăție. În Cameră au fost discuții pasionate. Mihai Kogălniceanu din opozițiune a rostit cel mai însemnat discurs în contra Convențiunei. Opozițiunea a calificat Convențiunea ca fiind o mare nenorocire pentru țară. „Românul” de la 1 iunie apare încadrat în doliu.

(Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1993)

inițial, în Crimeea la reședința țarilor, apoi în Occident și, în final, în Austro-Ungaria, domnitorul dorea să sondeze poziția puterilor garante asupra unei politici externe, mai ample, a țării.

Un prim proiect a vizat găsirea și perfectarea unor relații cu Marile Puteri care să îi permită, în

Carol I în mijlocul unor ofițeri (Fototeca Arhivelor Naționale ale României)

timp, atacarea unor proiecte în care pe primul plan se afla obținerea independenței. Dacă, inițial, în viziunea sa, intrau Franța, Anglia și evident Prusia, ulterior, la îndemnul acesteia din urmă, Carol își va îndrepta privirea spre Rusia imperială (1867). Stabilirea unor bune relații cu marele vecin din răsărit va fi urgentată prin trimiterea unei misiuni diplomatice în Capitala țărilor, în martie 1868.

Proiecte politice: Independența și chestiunea Dunării

În perioada care a urmat, prudent, Carol își va urmări scopul de a obține independența țării. Toate acțiunile întreprinse în preajma și apoi în timpul crizei orientale, izbucnite în vara anului 1875, vor urmări acest țel. Obținerea neatârării în urma războiului din anii 1877-1878, acțiune certificată, inițial, la San Stefano și apoi la Berlin îi va permite principelui și apoi regelui Carol I o afirmare sporită a României în relațiile internaționale în condițiile unui nou statut juridic și internațional. Odată cu obținerea acestui deziderat, România pierdea garanția celor 7 mari puteri, certificată prin Congresul de la Paris din 1856, și ca urmare strategia inițiată în politica externă trebuia modificată.

O problemă redeschisă după obținerea independenței prin Congresul de la Berlin a fost chestiunea Dunării. Deoarece autoritatea Imperiului Otoman asupra Dunării dispărea, Austro-Ungaria va profita de acest aspect și, în 1880, va impune noi norme și o nouă Comisie Mixtă în care își asigură supremația. Nefiind consultată, România va refuza să recunoască această nouă situație în condițiile în care comerțul pe Dunăre era pentru ea o problemă vitală. Propunerea României de a se crea o comisie tripartită este refuzată de Austro-Ungaria. Mai mult, la conferința de la Londra (1883) privind chestiunea Dunării, România este invitată refuzându-i-se **votul deliberativ**.

Ca urmare, alături de Bulgaria va protesta și va refuza să recunoască deciziile care fuseseră adoptate fără consultarea ei. Încercarea marilor puteri de a impune României, cu forța, hotărârile acestei conferințe nu s-a putut materializa. În același timp, prin poziția sa demnă, Regatul român se expunea tot mai mult unei izolări diplomatice în condițiile unei ofensive tot mai amenințătoare a Rusiei în Balcani. Ca urmare, se impunea ca România se adere la o alianță care ar fi putut să-i mențină statutul internațional și statu-quo-ul teritorial.

Convenția comercială cu Austro-Ungaria. Tratatul cu Puterile Centrale

Conturarea Triplei Alianțe între 1879 și 1882, acțiune care va aduce sub aceeași umbrelă Germania, Austro-Ungaria și Italia, l-a determinat pe rege să acționeze. Noua situație internațională a României, poziția sa strategică și importanța ei în sud-estul Europei erau atuuri care puteau trezi interesul marilor puteri. În condițiile unei Rusii țariste tot mai agresive la adresa României, cât și dorința monarhului de a se alia cu țara din care provenea, l-au determinat pe Carol I să inițieze apropierea de acest prim bloc militar al marilor puteri. Acțiunea politică ce se va materializa prin aderarea, în octombrie 1883, la această alianță. Tratatul prevedea ca situația de *casus foederis* să se producă numai dacă Austro-Ungaria era atacată la granițele sale estice. Situația națională grea a românilor din Transilvania, aflați sub autoritatea Austro-Ungariei, preferința unei mari părți a oamenilor politici, susținuți de opinia publică, spre țările din apusul Europei și în special spre Franța, dar și rațiunea ca această alianță să nu provoace Rusia au făcut ca acest tratat, încheiat inițial pe cinci ani, să fie unul secret.

În perioada următoare tratatul va fi reînnoit, ultima dată în anul 1913. Și totuși, această alianță nu va putea elimina contradicțiile între membrii acesteia și în special între România și Austro-Ungaria.

2. Tratatul secret încheiat între România și Austro-Ungaria de aderare a României la Tripla Alianță, Viena, 18/30 octombrie 1883

Art. 2. Dacă România va fi atacată fără ca din partea ei să fi existat vreo provocare Austro-Ungaria va trebui să acorde, în timp util, ajutor și asistență împotriva agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în aceleași împrejurări în vreuna din zonele statelor limitrofe, va fi de îndată casus foederis pentru România. [...]

Art. 4. Dacă, contrar dorinței și speranței lor, înaltele părți contractante vor fi nevoite să ducă un război comun în împrejurările prevăzute de articolele precedente, ele să angajează să nu negocieze sau să încheie pace în mod separat.

Art. 5. Prezentul tratat va rămâne în vigoare timp de cinci ani, începând din ziua schimbării instrumentelor de ratificare. [...]

Art. 6. Înaltele părți contractante își făgăduiesc una alteia să păstreze secret conținutul prezentului tratat. [...]

(Documente diplomatice române,
Editura Academiei, București, 2006)

Ca urmare a refuzului României de a reînnoi, în 1886, Convenția comercială cu Austro-Ungaria, inițiată în 1875, în condițiile în care cea din urmă dorea impunerea unor clauze dezavantajoase celei dintâi, se va ajunge la declanșarea unui război

vamal între cele două țări (1886-1893). Acest fapt îl va determina pe rege să intervină pentru a nu se deprecia relațiile politice între cele două state.

Reorientarea politicii externe a României

În timp, din cauza politicii represive asupra românilor din Ardeal a imperiului bicefal, România își va schimba, treptat, la începutul secolului al XX-lea, orientarea politicii externe. În contextul maghiarizării forțate a românilor ardeleni, în special prin legea Apponyi (1907), a fricțiunilor dintre România și Austro-Ungaria, provocate de diferențele economice, a situației complexe internaționale, liberalii, cu toată reticența regelui, aflați din 1909 sub conducerea unui nou lider, I.I.C. Brătianu, vor încerca să găsească căi de apropiere de Antanta Cordială.

Demonstrația de forță din partea Vienei în Balcani și poziția unei Bulgariei care, mărită teritorial, se apropiase, nefiresc de mult, de Austro-Ungaria, îi va determina pe oamenii politici români să acționeze. Deși era adepta menținerii statu-quo-ului teritorial în Balcani, România va solicita modificarea frontierei dobrogene, dorință care nu îi fusese satisfăcută după războiul din 1877-1878. Deoarece pretențiile României față de Bulgaria

3. Cu privire la consecințele convenției comerciale cu Austro-Ungaria

Astfel, comerțul nostru din afară, în anii anteriori primei convențiuni comerciale ce am încheiat, era continuu în floare. Din tabloul următor vom vedea prefacerile stării noastre economice în timpul convențiilor ce am încheiat de la 1876 încoace:

Anul	Export din România în lei	Import în România în lei	Diferența în favoarea exportului
1876 (sem II)	142.589.465	123.968.050	+18.621.415
1877	141.081.100	335.548.999	-194.467.899
1879	238.650.006	254.482.629	-15.832.623
1881	206.518.317	274.757.458	-68.239.141
1883	220.650.279	359.901.178	-139.256.899
1884	184.115.542	294.986.273	-110.870.731

(Efectele Convenției Comerciale dintre România și Austro Ungaria, în *Texte și documente privind istoria modernă a românilor*, vol. II, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009)

Cronologie

- 1868 – întărirea relațiilor diplomatice cu Rusia Țaristă.
- 1868 – încheierea tratatului cu Serbia.
- 1875 – izbucnirea crizei orientale.
- 1883 – tratatul de la Londra privind problema Dunării.
- 1883 – aderarea României la Puterile Centrale.
- 1886-1893 – războiul vamal între România și Austro-Ungaria.
- 1907 – legea Apponyi prin care se maghiariza învățământul confesional din teritoriile ce aparțin nou Regatului Ungariei, din cadrul regimului dualist, deci și în Transilvania.
- 1908 – Bulgaria își declară independența; Austro Ungaria anexează Bosnia și Herțegovina.
- 1912-1913 – războaiele balcanice.
- 1913 – pacea de la București care pune capăt celui de-al Doilea Război Balcanic.

Curiozități istorice

- Audiențele acordate de Carol I, care nu depășeau de regulă 30 de minute, se desfășurau sub supravegherea nemiloasă a unui cronometru, chiar și atunci când cel căruia i-o acorda era ambasadorul unei Mari Puteri. Legat de aceasta, în epocă, a circulat o anecdotă privind audiența acordată ambasadorului Marii Britanii în România. Se pare că din motive strict personale acesta din urmă ar fi întârziat exact cu timpul afectat unei audiențe. A fost primit totuși, dar, imediat, după întinderea „legendarelor” două degete, suveranul pe un ton firesc i-ar fi comunicat reprezentantului reginei Victoria a Marii Britanii la București că „Audiența Excelenței Voastre a luat sfârșit”.

Evaluare/activități de învățare

- 1 Citiți cu atenție sursa 1 și selectați din text câte un argument care să vină în sprijinul fiecărei poziții exprimate față de încheierea, în 1875, a Convenției comerciale cu Austro-Ungaria.
- 2 Identificați în sursa 2 o cauză pentru care România nu a prelungit, în 1886, Convenția comercială cu Austro-Ungaria din 1875.
- 3 Analizați cu atenție sursa 3 și argumentați, și pe baza informațiilor din manual, consecințele Convenției comerciale cu Austro-Ungaria.
- 4 Pe baza sursei 4 și a cunoștințelor de la geografie desenați pe o hartă mută teritoriul care intra în componența României, în urma tratatului de la București din 1913.
- 5 Precizați un alt moment din domnia lui Carol I care să sprijine afirmațiile din sursa 5 prin care Regele României a dorit „să asigure Germaniei, patria lui de origine, un puternic reazim la porțile Orientului european”.

CUPRINS

PREFAȚĂ	3
SUVERANII ROMÂNIEI	7
MONARHIA ÎN ROMÂNIA SECOLELOR AL XIX-LEA – AL XX-LEA	13
1. Originea familiei regale din România	14
2. Organizarea Casei Regale	18
3. Reședințe regale	23
MONARHIA CONSTITUȚIONALĂ ÎN ROMÂNIA	33
1. Programul Adunărilor ad-hoc ale Principatelor Moldovei și Țării Românești	34
2. Instaurarea dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen în România – condiții externe	39
3. Instaurarea dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen și succesiunea la tron – condiții interne ...	43
REGATUL ROMÂNIEI DE LA MODERNIZARE LA IDENTITATEA NAȚIONALĂ.	
REGELE CAROL I AL ROMÂNIEI – EPOCA DE REFORME	47
1. Carol I în politica internă. De la stratagema abdicării la rotativa guvernamentală	48
2. Monarhia și modernizarea societății	52
3. Monarhia – arbitru în viața politică din România. Viața politică la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea	57
<i>Studiu de caz.</i> Carol I și oamenii politici	62
4. Carol I și problema țărănească	67
5. Independența și proclamarea Regatului României	71
6. Politica externă. Proiecte și acțiuni diplomatice	77
7. Carol I și problema Războiului de Întregire Națională	83
<i>Studiu de caz.</i> Carol I și Elisabeta	87
ROMÂNIA DE LA MODERNIZARE LA IDENTITATEA NAȚIONALĂ.	
FERDINAND I – REGELE CONSTITUȚIONAL	91
1. Familia Regală și Războiul de Întregire Națională	92
<i>Studiu de caz.</i> Oameni politici români în perioada domniei Regelui Ferdinand	97
2. Marea Unire și Încoronarea de la Alba-Iulia	101
3. Misiune politică și imagine publică la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920)	105
<i>Studiu de caz.</i> Ferdinand I și Maria	110
<i>Studiu de caz.</i> Principele Nicolae	116
<i>Studiu de caz.</i> Principesa Elisabeta	118

<i>Studiu de caz. Principesa Maria</i>	121
<i>Studiu de caz. Principesa Ileana</i>	123
<i>Studiu de caz. Princele Mircea</i>	126

UN NOU CADRU DE MANIFESTARE AL INSTITUȚIEI MONARHICE.

CAROL AL II-LEA – MONARHUL AUTORITAR	129
1. Criza dinastică din România	130
2. Regența	134
3. Restaurația carlistă	138
4. Domnia Regelui Carol al II-lea	144
5. Regimul monarhiei autoritare a lui Carol al II-lea	149
<i>Studiu de caz. Carol al II-lea și oamenii politici ai epocii</i>	157
6. Prăbușirea României Mari – 1940	164
<i>Studiu de caz. Carol al II-lea și Elena</i>	171

REGELE MIHAI I AL ROMÂNIEI – UN TÂNĂR ÎN FAȚA PERICOLELOR

1. Un copil pe tronul țării. Marele Voievod de Alba-Iulia	176
2. Monarhia în perioada 6 septembrie 1940 – 23 august 1944	181
3. Actul de la 23 august 1944	186
4. Monarhia în perioada 23 august 1944 – 30 decembrie 1947	193
5. Abdicarea forțată a Regelui Mihai I. Proclamarea Republicii Populare Române	199
<i>Studiu de caz. Mihai I și Ana</i>	204
<i>Studiu de caz. Oameni politici români în perioada domniei Regelui Mihai (1940-1947)</i>	208
6. Regele Mihai în exil (1948-1989)	214
7. Situația Familiei Regale după 1989. Statutul membrilor familiei domnitoare promulgat în 2007	217
8. Atribuții ale monarhului și implicarea Casei Regale în viața culturală și socială a țării	221

ROLUL MONARHIEI ÎN ISTORIA ROMÂNILOR. CONSIDERAȚII GENERALE

1. Statutul, fixat prin constituții, al monarhiei și al membrilor Familiei Regale	226
2. Monarhia constituțională ereditară în România	231
3. Monarhia – garant al democrației parlamentare	236
4. Monarhia și partidele politice	240
5. Monarhia între rolul politic și imaginea publică	245
6. Rolul și importanța instituției monarhice	250

BIBLIOGRAFIE

.....	253
-------	-----